

راهنمای تجارت با ارمنستان

مقدمه

اطلاعات پایه

ارمنستان در حد فاصل میان آسیا و اروپا در جنوب سلسله کوه های قفقاز قرار دارد. مساحت آن کشور 29800 کیلومتر مربع و محصور در خشکی است و به طور مستقیم به دریا دسترسی ندارد. ایران، گرجستان، ترکیه، و جمهوری آذربایجان همسایگان آن کشور هستند. مرزهای ارمنستان با دو کشور ترکیه و آذربایجان بسته است. ارمنستان در 21 سپتامبر سال 1991 با فروپاشی شوروی اعلام استقلال کرد. جمعیت ارمنستان بر اساس آخرین سرشماری انجام شده 3/2 میلیون نفر است که 65 درصد آن شهرنشین است و از لحاظ بافت جمعیت 95 درصد ارمنی و بقیه روس، کرد، یونانی، اوکراینی و اقوام دیگر هستند.

ارمنستان اولین کشور دنیا است که مسیحیت را در سال 301 به عنوان دین رسمی پذیرفت. زبان ارمنی زبان رسمی کشور است که شاخه ای از زبان های هندواروپایی با الفبا و خط خاص خود است.

ایروان پایتخت این کشور است که در حدود یک میلیون نفر جمعیت دارد و گیومری و وانادزور دو شهر بزرگ دیگر کشور است.

بررسی کلی بازار

اقتصاد ارمنستان هم مثل سایر کشورهای مستقل مشترک المنافع از میراث اقتصاد متمرکز و برنامه ریزی شده و فروپاشی الگوهای تجاری شوروی آسیب دیده است. دولت توانسته است اصلاحات اقتصادی گسترده ای را در اوایل دهه 1990 اجرا کند. ارمنستان به رغم بهبود نسبی کنونی اوضاع، هنوز کشوری فقیر است. میانگین اسمی دستمزدها در سال 2010 در حدود 300 دلار در ماه بود که نسبت به سال قبل از آن تقریباً 13 درصد افزایش داشت و به طور کلی سطح دستمزدها نسبت به دستمزدهای منطقه پایین تر است. نرخ بیکاری رسمی یا ثبت شده در پایان سال 2010 در حدود 7 درصد بود که نسبت به سال قبل چندان تفاوتی نداشت اما برآوردهای غیر رسمی میزان بیکاری را بسیار بالاتر می داند. طی دو سال گذشته افت شدیدی در سرمایه گذاری ها و صادرات، و درآمدهای واقعی داشت که علت اصلی آن بحران مالی جهانی بود. اقدامات ضد بحران دولت ارمنستان، وام های اضافی و حمایت بودجه ای از سوی سازمان ها و نهادهای بین المللی از افت اقتصادی بیشتر در سال 2010 جلوگیری کرد. شاخص های اقتصادی کشور در حالی که رو به بهبود گذاشته، هنوز به روند رشد پیش از بحران در دو دهه متعاقب استقلال نرسیده است. بهبود تدریجی جریان وجوه ارسالی از خارج در مقایسه با سال 2009 نیز به چرخش رو به بالا کمک کرده اند. با وجود این، سطح فقر و قیمت ها کماکان بالاست و رشد پایدار و اصلاحات اقتصادی نا تمام مانده است.

تولید ناخالص داخلی کشور پس از 14/4 درصد افت در سال 2009 در اثر بحران مالی جهانی، در سال 2010 در حدود 2/5 درصد رشد داشت. لازم به توضیح است که رشد تولید ناخالص داخلی طی سال 2010 نتوانست پیش بینی های دولت آن کشور و صندوق بین المللی پول را (به میزان 4 درصد) محقق کند. بخش صنعت مهمترین عامل محرک تولید ناخالص داخلی در سال 2010 بود، در حالی که بخش های

کشاورزی و ساختمان که قبلاً عملکرد چشمگیری داشتند به ترتیب 14/5 و 4 درصد افت کردند. گردش مالی تجارت خارجی پس از 27 درصد افت در سال 2009، در سال 2010 در حدود 8/9 درصد افزایش یافت، و واردات 14 درصد و صادرات 42 درصد رشد داشت.

فدراسیون روسیه شریک تجاری اصلی ارمنستان است (20 درصد مجموع گردش معاملات)، و چین (9/1 درصد)، آلمان (7/2 درصد)، بلغارستان (7/2 درصد)، ایران (5/6 درصد) و آمریکا (4/1 درصد) در رتبه های بعدی قرار دارند. صادرات ارمنستان شامل طلا و الماس، آلومینیوم، تجهیزات برقی، آهن قراضه، و محصولات کشاورزی فرآوری شده است. واردات آن کشور عمدتاً شامل غلات و مواد غذایی، سوخت و کالاهای مصرفی می باشد. بر اساس گزارش مرکز ملی خدمات آماری ارمنستان حجم تجارت میان جمهوری ارمنستان و ایران در سال 2011 بالغ بر 137 میلیون دلار بود (104 میلیون دلار صادرات ایران به ارمنستان و 33 میلیون دلار صادرات ارمنستان به ایران) که نسبت به سال قبل 14/5 درصد کاهش نشان می دهد. عمده محصولات مبادله شده شامل صادرات قیر، نیترات آمونیوم، روغن صنعتی، شیشه، روغن سویا، فروسیلیسیم، مواد پلاستیکی، سولفور سدیم، محصولات آهنی و فولادی از ایران و واردات دام زنده، پروفیل، قراضه چدن، فولاد، آلومینیوم، مس، مدارهای چاپی، ماشین تراش، پلی اورتان، و ضایعات باطری از ارمنستان است.

بر اساس آمارهای موجود درصد جمعیت فقیر در سال 2009 به سطح 34/1 درصد افزایش یافت در حالی که در سال قبل از آن 27/6 درصد بود.

الحاق ارمنستان به سازمان جهانی تجارت در سال 2003 و پیشرفت خصوصی سازی تأثیرات مثبتی بر محیط تجارت و کسب و کار داشت. دولت آن کشور به کمک سازمان های بین المللی از جمله بانک جهانی اقدام به اجرای برنامه اصلاحات کرد که هدف آن بازسازی بخش بانکی و مالی، آزادسازی تجارت، جلب سرمایه گذاری خارجی از طریق بهبود سیستم مالیاتی و گمرکی، برقراری سیستم حسابداری از نوع غربی، و برقراری سیستم مالکیت خصوصی بود. با وجود این، بسیاری از اصلاحات ناتمام مانده اند و دولت باید اراده سیاسی نیرومندی برای ایجاد تغییرات لازم به ویژه در خدمات مالیاتی و گمرکی نشان دهد.

ب شاخص های کلان اقتصادی

تولید ناخالص داخلی (برابری قدرت خرید) : 16/9 میلیارد دلار

تولید ناخالص داخلی (نرخ رسمی ارز) : 9/7 میلیارد دلار

نرخ رشد تولید ناخالص داخلی : 2/6 درصد

درآمد سرانه : 5700 دلار

میزان سرمایه گذاری خارجی جذب شده : 570 میلیون دلار

بدهی های خارجی ملی : 3/2 میلیارد دلار

نرخ تورم : 8/2 درصد

نرخ بیکاری : 7 درصد

نیروی کار : 1/5 میلیون نفر

میزان ذخایر طلا و ارز : 1/7 میلیارد دلار

سهم بخش های مختلف در اقتصاد: صنعت 46/4 درصد ، خدمات 36/4 درصد ، کشاورزی 17/2 درصد

واحد پول : درام . هر دلار برابر با 400 درام

نظام اقتصادی : اقتصاد بازار آزاد

شاخص های مهم تجاری :

ارزش صادرات به جهان : 1/1 میلیارد دلار

مقاصد مهم صادراتی : روسیه ، آلمان ، امریکا ، گرجستان ، بلژیک ، هلند

اقلام مهم صادراتی : سنگ مس ، الکل ، ظروف شیشه ای ، الماس تراشیده ، جواهرات ، ورق آلومینیوم ، سنگ مولیبدن و فروآلیاژها .

ارزش واردات از جهان : 3/7 میلیارد دلار

شرکای مهم وارداتی از جهان : روسیه ، چین ، اوکراین ، آلمان ، امریکا ، ایران .

اقلام مهم وارداتی : نفت و گاز ، قیر ، گندم ، دارو ، مواد غذایی .

تراز تجاری : 2/6- میلیارد دلار

با وجود اعلام حمایت دولت از اصلاحات و ادغام سازمان های مالیاتی و گمرکی در یک نهاد در سال 2008 ، این سازمان هنوز هم مشکلاتی دارد . سازمان مالیاتی هنوز هم فاقد ظرفیت نهادی برای وصول همه درآمدهای معوقه است و گمرک نیز هنوز باید بر رویه های فسادآمیز بازمانده از دوران شوروی و مقاومت بسیاری از کارکنان در مقابل تغییر، غلبه کند . همچنین دولت گاهی از این نهادها علیه مخالفان سیاسی بهره برداری می کند و این مانع عمده ای برای بنگاه هایی است که می کوشند در ارمنستان به تجارت بپردازند.

رشوه خواری ، انتصاب خویشاوندان ، و مداخله مقامات دولتی ، اجرای نابرابر و غیر قابل پیش بینی قوانین(به ویژه موارد مربوط به اجرای قراردادهای ، ورشکستگی ، و ثبت حقوق مالکیت) و ضعف بخش بانکی ، از مهمترین محدودیتها برای تجارت باقی مانده اند .

به دلیل بسته بودن مرزهای ارمنستان با ترکیه و آذربایجان تقریباً 85 درصد کالاهای مورد داد و ستد از گرجستان عبور کند که بر آنها تعرفه های حمل و نقل بالایی اعمال می شود که مانع رشد بخش صادرات ارمنستان است و مابقی از ایران ترانزیت می شود . حجم تجارت با ایران نیز اندک است که یکی از علل آن نبود شبکه حمل و نقل مناسب بخصوص راه آهن و محدودیت های تجاری دیگر می باشد . ارمنستان 725 کیلومتر خط آهن با 69 ایستگاه دارد .

بنادر پوتی و باتومی در گرجستان در تجارت برون مرزی ارمنستان نقش مهمی دارند و از آنجا 10 روز طول می کشد تا محموله ها از طریق راه آهن به ایروان منتقل شود (700 کیلومتر) و کامیون ها هم این مسیر را در چهار روز طی می کنند . کشتی ها از بندر پوتی به بلغارستان (وارنا) و به روسیه (بندر کاوکازوس در کراسنودار) رفت و آمد می کنند و قرار است به بندر ایلچفسک در اوکراین هم یک مسیر ایجاد شود . چشم انداز اقتصادی دراز مدت بستگی زیادی به این دارد که ارمنستان بتواند مناقشه قره باغ را حل و فصل و روابط دیپلماتیک و تجاری عادی با ترکیه و آذربایجان برقرار کند .

در زمینه حمل و نقل هوایی شرکت های هوایی گوناگون در ارمنستان فعالیت می کنند . ارمنستان 2 فرودگاه بین المللی غیر نظامی در ایروان و گیومری ، و 9 فرودگاه غیر نظامی محلی دارد . فقط یک شرکت حمل هوایی (ایر آرمینیا) به حمل کالا از ارمنستان می پردازد .

ارمنستان از لحاظ آزادی سرمایه گذاری بر اساس شاخص آزادی اقتصادی سال 2011 در رتبه بالاتر از میانگین جهانی و منطقه ای قرار داشت (رتبه 36 از لحاظ آزادی اقتصادی) . مجموع سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ارمنستان از ژانویه تا سپتامبر سال 2010 در حدود 348 میلیون دلار بود . روسیه بزرگترین سرمایه گذار در ارمنستان بود و فرانسه در رده دوم قرار داشت . در سال های اخیر ارتباطات راه دور ، برق و خدمات رفاهی ، حمل و نقل هوایی و معدن بیشترین سرمایه خارجی را جذب کرده اند .

ارمنستان یکی از بالاترین سرانه دریافت کمک های دولتی از آمریکا را دارد . کمک های مستقیم خارجی از آژانس توسعه بین المللی و سایر برنامه های وزارت خارجه آمریکا در سال 2010 در حدود 45 میلیون دلار و از سال 1992 در مجموع حدود 2 میلیارد دلار بود . آمریکا همچنین از طریق وزارت دفاع کمک های سالانه ای به ارمنستان می دهد . علاوه بر این ، صندوق بین المللی پول ، بانک جهانی ، بانک بازسازی و توسعه اروپایی ، و بانک توسعه آسیایی و همچنین سایر نهادهای مالی و دولت های خارجی بالغ بر 3 میلیارد دلار وام و کمک مالی از سال 1993 تا سال 2010 به آن کشور اعطا کردند .

در حالی که دولت ارمنستان بر ضرورت ایجاد محیط تجاری مساعدتر تاکید دارد ، چالش های زیادی باقی مانده است . شاید مهمترین چالشی که دولت با آن مواجه است ضرورت بهبود رقابت در اقتصاد از طریق درهم شکستن انحصارهای متعلق به گروه کوچکی از تجار دارای ارتباطات

گسترده در واردات و فروش مجموعه ای از محصولات و کالاهای مهم است که مانع مهمی برای ورود تجار داخلی و خارجی است که به رقابت آسیب می زند و به زیان مصرف کنندگان تمام می شود .

دولت ارمنستان برنامه هایی برای تقویت نقش واسطه ای مالی بخش بانکی ، بهبود مدیریت خدمات عمومی ، و کاهش فساد و مداخله مقامات دولتی در دست اجرا دارد. دولت برنامه هایی برای اصلاحات گسترده در سند استراتژی کاهش فقر و سند استراتژی مبارزه با فساد تدوین کرده ، اما در اصلاحات ساختاری و حذف مقررات دست و پا گیر موفق نبوده است و به رغم اعلام دولت مبنی بر تشدید مبارزه با فساد ، ارمنستان در شاخص سالانه فساد که از سوی سازمان شفافیت بین المللی اعلام می شود افت کرده است .

به دلیل اینکه گروه های ذی نفوذ کماکان مهمترین مانع سلامت حاکمیت اند محیط تجاری در ارمنستان احتمالاً دشوار باقی خواهد ماند. ادامه رشد و پیشرفت اقتصادی به تحولات سیاسی مثبت نیز بستگی دارد . به دلیل کوچک بودن بازار داخلی ارمنستان و هزینه های بالای حمل و نقل ، فرصت های نسبتاً محدود - اما رو به رشد - برای صادرات مستقیم محصولات سنتی آن کشور وجود دارد .

انجام فعالیت تجاری در ارمنستان در گذشته مستلزم برقراری ارتباط با تجار یا افراد ذی نفوذ داخلی بود و تماس های شخصی در محیط تجاری از اهمیت زیادی برخوردار است . در سال های اخیر تغییراتی در این زمینه ایجاد شده است اما در هر حال بیشتر سرمایه گذاران موفق دارای شرکای محلی هستند که با محیط تجاری کشور آشنایی دارند . موضوع مهم برای فعالیت تجاری ، داشتن درک درست از قوانین و مقررات به ویژه مقررات مالیاتی و گمرکی به منظور اجتناب از پرداخت هزینه های غیر ضروری است . براساس بررسی بانک جهانی در سال 2011 ارمنستان از لحاظ سهولت انجام فعالیت تجاری در رتبه 46 از میان 183 کشور قرار داشت و شروع کسب و کار تقریباً 22 روز طول می کشد .

در سال های اخیر برخی موسسات مشاور حقوقی به سبک کشورهای غربی در آن کشور برای کمک به پیدا کردن شریک تجاری یا انجام بررسی تاسیس شده اند اما به دلیل فقدان شفافیت در محیط تجاری به طور کلی هنوز توان محدودی دارند . قیمت آپارتمان های تجاری در ایروان در سال های اخیر افزایش یافته و در حال حاضر هر متر مربع آن از 700 تا 1200 دلار در مناطق مرکزی و از 450 تا 700 دلار در نواحی دیگر است. اجاره ماهانه فضای تجاری از 10 تا 35 دلار برای هر متر مربع می باشد .

انواع موسسات تجاری

اتباع بیگانه می توانند در ارمنستان چند نوع سرمایه گذاری انجام دهند از جمله:

- تاسیس شرکت ها با 100 درصد سرمایه خارجی ، یا خرید و تملک یک شرکت داخلی
- سرمایه گذاری مشترک با مشارکت کارآفرینان ارمنی یا بخش خصوصی ، و یا خرید سهام یک شرکت داخلی
- به دست آوردن مجوز استفاده از زمین یا عقد موافقتنامه اعطای امتیاز ، که امکان بهره برداری از منابع طبیعی با مشارکت هر شرکت یا شهروند ارمنی یا به تنهایی را می دهد
- سایر روش های مبتنی بر شرکت مشترک یا قرارداد با شرکت ها یا شهروندان ارمنستان .

در ارمنستان انواع مختلفی از شرکت ها وجود دارد که در اینجا فقط مواردی ذکر می شود که بیشتر مورد استفاده اتباع خارجی قرار می گیرد .

شرکت سهامی : شرکت سهامی یک موسسه تجاری قانونی بزرگ است که سرمایه قانونی آن به تعداد خاصی از سهام تقسیم می شود ، که حقوق و تعهدات سهامداران آن در رابطه با شرکت را مشخص می کند . دو نوع شرکت سهامی وجود دارد عام و خاص . شرکت سهامی عام می تواند بدون محدودیت اقدام به انتشار سهام کرده و به مردم بفروشد . هر سهامداری می تواند سهام خود را بدون موافقت سایر سهامداران بفروشد . در شرکت سهامی خاص سهام فقط میان سهامداران (از جمله موسسان) یا اشخاص خاص تقسیم شده و تعداد سهامداران محدود است (بر اساس قانون ، حداکثر ۴۹ نفر) .

شرکت با مسئولیت محدود : این نوعی موسسه اقتصادی است که سرمایه آن به صورت سهام به تعدادی که اساسنامه تعیین می کند تقسیم می شود . هر یک از شرکا برای تعهدات شرکت فقط تا میزان سرمایه خود مسئول ریسک زیان ناشی از فعالیت شرکت است .

شرکت با مسئولیت اضافی : این نوع شرکت توسط یک یا چند شخص تاسیس می شود و سرمایه شرکت مطابق اساسنامه به تعدادی سهام تقسیم می شود . شرکا در قبال تعهدات شرکت مسئولیت ثانوی بدهی های شرکت را به عهده می گیرند و در موارد ورشکستگی یکی از سهامداران مسئولیت او در قبال تعهدات شرکت به سایر شرکا منتقل می شود .

شعبه شرکت : در ارمنستان تاسیس شعبه یک شرکت آسان تر و کم هزینه تر از یک شرکت دختر است . تاسیس یک شعبه نیاز به سرمایه گذاری مالی ندارد و باید در ثبت دولتی به ثبت برسد و برای این منظور باید اسناد زیر ارائه شود : تقاضای رئیس هیئت مدیره یا شخصی که از سوی موسس شرکت اختیار دارد یا رئیس شعبه ، تصمیم شرکت خارجی برای افتتاح شعبه ، اساسنامه شعبه که به تایید شرکت اصلی رسیده باشد ، اساسنامه شرکت اصلی ، و مدرک مبنی بر ثبت شرکت اصلی در کشور مبدا

نماینده : نمایندگی شرکت بسیار شبیه یک شعبه است . مثل یک شعبه در مکانی غیر از شرکت موسس واقع شده و به فعالیت می پردازد ، به عنوان شخص حقوقی محسوب نمی شود و مطابق اختیارات اعطا شده از سوی شرکت اصلی فعالیت می کند . تفاوت آن با شعبه در این است که نماینده شرکت اصلی و مدافع منافع آن است ، در حالی که شعبه می تواند همه آن وظایفی را که شرکت اصلی اجرا می کند و علاوه بر آن همه وظایف نمایندگی را هم انجام دهد .

مراحل ثبت شرکت تجاری :

ثبت شرکت در شعب محلی ثبت دولتی و طی پنج روز از تاریخ تسلیم همه اسناد لازم انجام می شود .

مرحله 1 : ترجمه و ثبت اسناد تاسیس ، اساسنامه ، کپی گذرنامه (ترجمه و تایید شده) مدیر عامل ، آماده سازی و امضای اسناد مربوط به ایجاد شرکت ، و ارائه تقاضا .

مرحله 2 : افتتاح حساب بانکی و حساب سپرده سرمایه ثبت شده ، و و تایید بانک .

- مرحله 3 : دریافت تاییدیه سپرده سرمایه ثبت شده .
- مرحله 4 : دریافت و تکمیل تقاضای ثبت از سازمان ثبت دولتی .
- مرحله 5 : پرداخت عوارض تمبر برای ثبت .
- مرحله 6 : تحویل اسناد به ثبت دولتی .
- مرحله 7 : دریافت گواهی ثبت .
- مرحله 8 : تحویل اسناد به اداره مالیات محلی .
- مرحله 9 : دریافت گواهی ثبت مالیاتی .
- مرحله 10 : تحویل مدارک به صندوق تامین اجتماعی .
- مرحله 11 : دریافت گواهی ثبت تامین اجتماعی
- مرحله 12 : تحویل مدارک به نیروی انتظامی برای دریافت مجوز ساخت مهر .
- مرحله 13 : دریافت مجوز ساخت مهر از نیروی انتظامی .
- مرحله 14 : سفارش دادن مهر در شرکت مهرسازی دولتی .
- مرحله 15 : دریافت مهر .
- مرحله 16 : تحویل اسناد به سازمان آمار دولتی .
- مرحله 17 : دریافت گواهی از سازمان ثبت آمار .
- مرحله 18 : آغاز فعالیت (پس از حداقل حدود 24 روز و پرداخت تقریباً 85 دلار برای هزینه های رسمی).
- مشخصات ثبت دولتی برای اشخاص حقوقی :

شماره 15 خیابان گریگور لوساوربیچ 0015 ایروان

تلفن : 00374 10 52 46 00 / 56 26 78

www.stateregistry.am

www.taxservice.am

برای اطلاعات بیشتر درخصوص چگونگی ثبت شرکت در ارمنستان به سایت مرکز ملی بنگاه های کوچک و متوسط مراجعه کنید :

www.smednc.am

قوانین تجاری ، گمرکی ، و استانداردها

تعرفه های واردات

ارمنستان یکی از آزاد ترین رژیم های تعرفه ای دنیا را دارد . تعرفه های واردات بر کالاهای طبقه بندی شده براساس سیستم هماهنگ توصیف و کد گذاری کالا (H.S) اعمال می شود . قانون گمرکی کنونی ارمنستان از ابتدای سال 2001 به اجرا گذاشته شد . میزان تعرفه ها برای همه کالاها صفر یا 10 درصد برحسب ارزش کالا و مقدار CIF اعمال می شود. درحال حاضر در ارمنستان 9 گمرکخانه (شامل 5 گمرک استانی و 4 گمرک تخصصی) و 7 نقطه گمرکی وجود دارد .

دولت ارمنستان بجز در مواردی که مجوزهای خاص اعطا می شود ، واردات اقلام زیر را ممنوع اعلام کرده است :

- تسلیحات ، مواد منفجره ، تجهیزات نظامی ، و اجزا برای تولید آنها ، و لباس های نظامی
- مواد مخدر، مواد روان گردان و ابزارهای مربوط به مصرف آنها
- هرزه نگاری

علاوه بر این موارد، دولت ارمنستان ترانزیت هرگونه مواد هسته ای یا موادی که تشعشعات یونی دارند از قلمرو آن کشور را ممنوع کرده است .

بدین ترتیب محدودیت واردات به ارمنستان شامل آثار با ارزش تاریخی ، فرهنگی و باستانی و کالاهایی است که امنیت ملی ، نظم اجتماعی ، زندگی و سلامتی انسان ، حیوانات و گیاهان و محیط زیست ، و ارزش های اخلاقی جامعه را به خطر می اندازد . واردات برخی از کالاها از جمله مواد شیمیایی برای حفاظت از گیاهان ، داروها ، تجهیزات رادیو الکتریکی ، ابزارهای اندازه گیری و احشام ، نیاز به مجوز دارد .

ارمنستان مطابق کنوانسیون بین المللی سیستم هماهنگ شده توصیف و کد گذاری کالاها از نظام مذکور و کدهای ترکیبی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه برای طبقه بندی کالاها و همچنین موافقتنامه ضوابط کالایی یکسان کشورهای مستقل مشترک المنافع برای فعالیت های اقتصادی خارجی که ساختار 9 رقمی دارد، استفاده می کند .

قواعد ارزشگذاری گمرکی مطابق با موافقتنامه اجرای ماده هفت گات 1994 می باشد. این بدین معنی است که به طور کلی باید ارزش گمرکی اظهار شده به عنوان مبنای تعیین حقوق گمرکی مورد استفاده قرار گیرد. ارزش گمرکی باید مطابق با روش های ارزشگذاری سازمان جهانی تجارت انجام شود، و مقامات گمرکی در شرایط خاصی حق دارند حقوق گمرکی را بر اساس ارزش بالاتر ارزیابی کنند. نرخ های تعرفه صفر یا ده درصد می باشد و نرخ ده درصد عمده‌تاً برای کالاهای مصرفی و تجملی اعمال می شود. نرخ های تعرفه برحسب قیمت یا ارزش کالا در ازای هر واحد کالا یا به شیوه ترکیبی محاسبه می شود و حقوق گمرکی جبرانی نیز ممکن است اعمال شود.

ارزش گمرکی را وارد کننده با درج در اظهارنامه و اشاره به روش ارزشگذاری اعلام می کند. واردکننده همچنین باید اسناد لازم برای ارزش گمرکی را ارائه دهد. اگر این اسناد در دسترس نباشد یا گمرک در خصوص داده های ارائه شده از سوی واردکننده تردید داشته باشد، ممکن است بر اساس اطلاعات موجود در خصوص قیمت کالاهای همانند یا مشابه اقدام به تعیین ارزش گمرکی نماید. در مواردی که ارزش گمرکی نیاز به تجدید نظر دارد یا واردکننده موافق ارزش تعیین شده از سوی گمرک نیست، واردکننده می تواند با پرداخت مالیات های ذریع و واردات، اقدام به ترخیص کالاها کرده و سپس تقاضای تعیین ارزش گمرکی توسط مقامات گمرکی بالاتر یا از سوی دادگاه را تسلیم نماید.

اگرچه قانون گمرکی موجود در ارمنستان با قواعد سازمان جهانی تجارت همخوانی دارد، اعمال ارزش بازاری (قیمت گذاری مقایسه ای یا مرجع) به جای ارزش معاملاتی در ارزشگذاری کالاها در گمرک مرسوم است و محیطی غیر قابل پیش بینی و ترسناکی برای تجار بین المللی و نیز بنگاه های داخلی ایجاد می کند. از سوی دیگر مقامات گمرکی معتقدند که واردکنندگان معمولاً ارزش معاملاتی کالاها را کمتر اظهار می کنند تا از پرداخت تعرفه ها، مالیات بر ارزش افزوده و عوارض اجتناب کنند.

ورود موقت

لازم به توضیح است که واردات موقت، یا واردات مبتنی بر اعتبارات تامین شده از سوی دولت یا نهادهای بین المللی اعطا کننده کمک، معاف از پرداخت حقوق گمرکی می باشد، و کالاهای صادراتی نیز از پرداخت مالیات معاف بوده و مقامات گمرک در نقطه ورود اقدام به دریافت مالیات بر ارزش افزوده (به میزان 20 درصد) و عوارض جاده ای و پرداخت های مربوط به محیط زیست می کنند. مواد خام وارداتی برای فرآوری و صادرات مجدد از مالیات و حقوق گمرکی واردات معاف است به شرط اینکه محصول نهایی طی مدت یک سال از کشور صادر شود. علاوه بر این، واردات نفت خام و مشتقات آن، و نیز الکل و تنباکو مشمول عوارض می باشد.

اتباع خارجی که به طور موقت وارد ارمنستان می شوند می توانند یک خودرو همراه یکدک کش آن وارد کنند به شرط اینکه هنگام خروج آن را با خود ببرند. اگر اتباع خارجی اقدام به صادرات مجدد خودروی خود نکنند باید همه عوارض ذریع را بپردازند.

شرایط و اسناد لازم برای واردات

همه کالاهای عبوری از مرز ارمنستان مشمول کنترل مرزی است که شامل روش های خاص برای حصول اطمینان از انطباق با قواعد گمرکی است. واردکنندگان باید اظهارنامه گمرکی را به همراه پیش فاکتور (پروفرما) یا قرارداد حاوی مشخصات، مقدار، و ارزش کالاهای وارداتی

تسلیم نمایند. همچنین برای ارزشگذاری کالاها با روش ارزش معاملاتی باید اسناد ذکر شده در بخش تعرفه های وارداتی ارائه شود. کمیته گمرک دولتی به تدریج فرایند تسلیم اظهارنامه الکترونیکی یا اینترنتی را به اجرا گذاشته که تماس شخصی بین مقامات گمرکی و واردکنندگان را کاهش می دهد.

برای اینکه گمرک ارمنستان یک صورت حساب فروش تسلیم شده را با روش ارزش معاملاتی محاسبه کند واردکنندگان باید فاکتور خرید معتبر در کشور صادرکننده را همراه با اظهارنامه گمرکی ارائه دهند. فاکتور مذکور باید شامل اطلاعات زیر باشد:

- تاریخ تسلیم
 - شماره مسلسل
 - اطلاعات درباره خریدار و فروشنده
 - توصیف مشروح کالاها
 - اطلاعاتی درباره کارمزد و هزینه های کارگزار حمل و نقل، بارگیری و تخلیه، انتقال به وسیله نقلیه دیگر، و بیمه
 - اطلاعاتی درباره پرداخت از سوی خریدار به فروشنده
- گواهی کیفیت یا ایمنی صادرشده یا مورد قبول موسسه ملی استاندارد برای برخی از اقلام از جمله تنباکو و محصولات نفتی ضروری است. داروهای وارداتی باید مورد تأیید وزارت بهداشت باشد و پیت داروهای وارداتی یا صادراتی در وزارت بهداشت انجام می شود و اعتبار گواهی صادره یک سال است.

ترخیص کالا از گمرک شامل هزینه های تشریفات گمرکی به میزان 3500 درام یا تقریباً 9/5 دلار و 1000 درام یا حدود 2/5 دلار برای کنترل محموله های تا یک تن، و 300 درام یا کمتر از یک دلار برای هر تن بار اضافی، و نیز 1000 درام برای هر سند ارائه شده از سوی مقامات گمرک می باشد. واردکننده باید حقوق گمرکی و مالیات کالاهای وارداتی را طی ده روز به پول آن کشور پرداخت کند.

ارمنستان با کشورهای اوکراین، بلاروس، تاجیکستان، ترکمنستان، روسیه، قرقیزستان، قزاقستان، گرجستان، مولداوی موافقتنامه تجارت آزاد متقابل امضا کرده است.

صادرات

صادرات و صادرات مجدد کالاها از پرداخت حقوق گمرکی معاف است. همه صادرکنندگان باید قرارداد، گواهی مبدا، مجوز صادرات محصولات خاص، و گواهی مطابقت برای همه فلزات آهنی و غیر آهنی را ارائه دهند. برای برخی از محصولات از جمله فرآورده های دارویی، منسوجات و پوشاک صادره به مقصد کشورهای عضو اتحادیه اروپا، اشیاء هنری که بخشی از میراث فرهنگی تلقی می شوند، و گیاهان و جانوران نایب، باید مجوزهای صادرات ارائه شود. همانگونه که اشاره شد کالاها و خدمات صادراتی از پرداخت حقوق گمرکی معاف است.

موانع تجاری

قانون گمرکی ارمنستان با الزامات سازمان جهانی تجارت مطابقت دارد اما اجرای نامناسب آن مانعی بر سر راه تجارت است. براساس بررسی بانک جهانی در سال 2010 ارمنستان در بین 183 کشور جهان در زمینه شاخص "تجارت بین مرزها" در رتبه 102 قرار داشت. بررسی مذکور نشان داد که زمان لازم برای واردات به طور متوسط 20 روز و میانگین هزینه ها در ازای یک کانتینر 2000 دلار است (توضیح اینکه برای واردات کالاها دامنه تشریفات بررسی شده از رسیدن کشتی به بندر ورودی تا تحویل محموله ها به انبار واردکننده می باشد، و هزینه ها بازتاب هزینه یک کانتینر 20 فوت از جمله هزینه اسناد، هزینه های اداری برای ترخیص گمرکی و کنترل فنی، هزینه های جا به جایی در ترمینال و حمل و نقل داخلی است. این هزینه ها شامل تعرفه ها یا حقوق گرکی نیست). هم تجار داخلی و هم خارجی معتقدند که قوانین و تشریفات مبهم و سختگیرانه و نیز اجرای ضعیف و متناقض آنها مهمترین موانع در برخورد با مقامات گمرکی است که اغلب منجر به اخاذی یا پرداخت های غیر رسمی می شود. درهرحال عقیده کلی بر این است که داشتن اطلاعات و آشنایی کافی با قوانین و تشریفات به اجتناب از رویه های فسادآمیز کمک خواهد کرد.

درحالی که قانون گمرکی اقدامات مربوط به صادرات را تسهیل کرده و اسناد کمتری به نسبت ترخیص گمرکی کالاها را در گمرکات گزارش داده اند از جمله ارائه اجازه ویژه از سوی رئیس گمرک به مامور گمرک ذیربط، که صادرکنندگان باید برای آن درخواست کتبی به رئیس گمرک مربوطه تسلیم نمایند. البته گزارش هایی مبنی بر رد درخواست وجود ندارد اما این روش با ضوابط قانونی موجود مطابقت ندارد. دریافت گواهی مبدا رویه پیچیده و پرهزینه ای برای صادرکنندگان است. صادرکنندگان باید پس از بازرسی کالاهای صادراتی از طرف ArmExpertiza گواهی مبدا را از اتاق بازرگانی و صنایع ارمنستان دریافت کنند. اتاق بازرگانی و صنایع برای صدور گواهی مبدا شیوه کار پیچیده و پرهزینه ای دارد و بازرسی کالا نیز از سوی یکی از زیرمجموعه های اتاق بازرگانی انجام می شود که باید نمونه های کالاهای صادراتی را بررسی کند. صادرکنندگان، به ویژه کسانی که مقادیر نسبتاً کمی کالا صادر می کنند از این رویه ها و هزینه های آن سردرگم و دلسرد می شوند. این فرایند قرار بود پس از محول کردن آن از سوی دولت به یک نهاد نیمه دولتی به منظور کمک به صادرات، ساده تر شود. همچنین دولت از سال 2002 برای ساده سازی رویه ها و کاهش هزینه های تجاری، هزینه های دولتی برای دریافت گواهی را لغو کرد اما شرکت بازرسی مذکور هزینه ها را با این استدلال که از کارشناسان مجرب استفاده می کند افزایش داده است.

ارمنستان دارای یک نقطه بررسی ملی برای استانداردها و مسایل مربوط به ارزیابی مطابقت در اداره استانداردسازی، صدور گواهی و اوزان در وزارت توسعه تجارت و اقتصاد است که مسئول ارائه اطلاعات مربوط به استانداردها و مقررات فنی می باشد.

شریط برچسب و علامت زدن

برچسب های مواد غذایی وارداتی باید حاوی نام تولیدکننده ، محتویات ، وزن ، و تاریخ انقضا باشد . در سال های اخیر نیز برای برخی از فرآورده های وارداتی ، عمدتاً مواد غذایی ، الزام الصاق برچسب به زبان ارمنی به تصویب رسیده است و فهرست کامل آن را می توان از اداره استاندارد دریافت کرد . شرکت هایی که مایلند برای محصولات خود بارکد دریافت کنند باید درخواستی تسلیم اداره استاندارد نمایند . ارمنستان عضو سازمان جهانی استاندارد است و درنظر دارد سیستم های استانداردهای خود را با شرایط سازمان مذکور هماهنگ کند .

استانداردها

موسسه ملی استانداردها و کیفیت یک شرکت سهامی خاص است که به عنوان زیر مجموعه وزارت توسعه تجارت و صنعت فعالیت می کند . موسسه ملی استاندارد و کیفیت ارمنستان دارای صندوق ملی استاندارد است که حاوی استانداردهای بین المللی ، بین دولت ها ، منطقه ای و داخلی و سایر استانداردها می باشد . درحال حاضر گواهی های کیفیت و ایمنی صادر شده یا پذیرفته شده از سوی موسسه ملی استانداردها و کیفیت در زیر مجموعه وزارت توسعه تجارت و اقتصاد برای محصولات تنباکو ، نوشابه های الکلی ، و محصولات نفتی الزامی می باشد . ویتامین ها و سایر فرآورده های دارویی وارداتی مشمول گواهی از وزارت بهداشت است . اکثر فرآورده های غذایی باید گواهی کیفیت و ایمنی از موسسه استاندارد ارمنستان دریافت کنند . موسسه مذکور با برخی از کشورها موافقت نامه هایی مبنی بر پذیرش گواهی های ایمنی صادرشده در آن کشورها را امضا کرده است . برای فهرست کامل محصولات مشمول گواهی و رویه های صدور گواهی (بجز داروها) به سایت گمرک (<http://www.customs.am>) یا اداره استانداردها ، گواهی و اوزان در وزارت توسعه تجارت و اقتصاد ارمنستان (<http://www.sarm.am>) رجوع شود .

کانال های توزیع و فروش

کانال های توزیع داخلی ارمنستان برای کشوری کوچک و با جمعیت کم و بازار کوچک کفایت می کند . امکانات اصلی ذخیره سازی و شرکتهای عمده فروشی در ایروان اسقرار دارند که مرکز توزیع داخلی است . اغلب عملیات عمده فروشی و خرده فروشی درهم ادغام شده اند . برندهای مشهور در بازار حضور دارند و مردم آنها را می شناسند . شرکت های حمل و نقل داخلی و خارجی سیستم مناسبی برای حمل کالاها ایجاد کرده اند . درحالی که بسته بودن مرز با ترکیه و آذربایجان موجب محدودیت مسیرهای واردات و صادرات ، و افزایش هزینه های حمل و نقل شده است ، تولیدکنندگان ، واردکنندگان ، و شرکت های حمل و نقل مسیرهای حل و نقل دیگری به ویژه از طریق گرجستان و ایران مورد استفاده قرار میدهند که گران تر است . کالاها از اروپا و سایر مناطق و یا به مقص آن کشورها از طریق دو بندر پوتی و باتومی گرجستان در دریای سیاه جا به جا می شود.

تبلیغات تجاری

برای تبلیغات از رادیو ، تلویزیون و رسانه ای چاپی استفاده می شود و در سالهای اخیر تبلیغات بر روی بدنه اتوبوس های عمومی و بیلبردها و استندهای شیشه ای و پوسته های ثابت و متحرک نیز استفاده می شود. تلویزیون ها بخش زیادی از سهم بازار تبلیغات را در اختیار دارند . تبلیغات را می توان از طریق شرکت های تبلیغاتی محلی یا مستقیماً با ایستگاه های رادیو و تلویزیون و با مطبوعات هماهنگ و سازمان دهی کرد .

قانون تبلیغات در سال 1996 در ارمنستان به تصویب رسید که ضوابط و اصول تبلیغات ، از جمله استفاده اجباری از زبان ارمنی(زبان رسمی کشور) را در تبلیغ مشخص کرده است . متن نوشته به زبان ارمنی ممکن است همراه با متن زبان خارجی نمایش داده شود به شرط اینکه حروف متن خارجی ریزتر از زبان ارمنی باشد. این شرط در مورد روزنامه و نشریات خاص و علائم تجاری که به زبان های خارجی چاپ یا منتشر می شود ، اعمال نمی شود . براساس قانون ارمنستان ، تبلیغ می تواند مشمول حق انحصاری اثر (کپی رایت) باشد .

برای تبلیغ داروها ، تجهیزات پزشکی یا روش های درمانی دریافت مجوز از وزارت بهداشت الزامی است . تبلیغات درخصوص تاثیرات محرک یا آرامبخش الکل و سیگار ممنوع است . تبلیغ برای اسلحه (بجز موارد ورزشی و شکار) ممنوع است . تبلیغات همراه کننده یا نادرست ممنوع است و بر اساس قانون مدنی ، اشخاص حقیقی یا حقوقی که حقوق آنان در نتیجه تبلیغات همراه کننده و نادرست نقض شده ، می توانند اقامه دعوا کنند .

هزینه تبلیغات در رسانه های چاپی از 100 تا 1000 درام برای هر سانتی متر مربع بسته به مکان صفحه آن ، فراوانی تعداد تکرار ، و وجهه و شهرت رسانه مورد نظر دارد . هزینه پخش تبلیغ از تلویزیون و رادیو بسته به کانال ، برنامه ها و زمان پخش آن متفاوت است . نرخ پخش تبلیغ از تلویزیون ممکن است حداکثر 120000 درام برای هر دقیقه باشد و نرخ پخش تبلیغ از رادیو از 1500 تا 5000 درام برای یک دقیقه است .

قیمت گذاری

قیمت ها عمدتاً به وسیله عرضه و تقاضا تعیین می شود و کسانی که می خواهند وارد بازار شوند هنگام تصمیم گیری درخصوص قیمتها باید مسایل زیر را در نظر داشته باشند:

- قدرت خرید پایین مردم .
- هزینه حمل و نقل بالا .
- مالیات بر ارزش افزوده به میزان 20 درصد .
- نبود رقابت یا محصولات تولید داخل در بسیاری از زمینه ها .

بازار ارمنستان نسبت به قیمت ها بسیار حساس است و مردم کمترین تفاوت قیمت برندهای مختلف را تشخیص می دهند. اقلام گران قیمت مثل خودرو یا آپارتمان ، معمولاً به دلار قیمت گذاری (و داد و ستد) می شود ، اما در سال های اخیر با تقویت ارزش درام ارمنستان در مقابل دلار آمریکا این گرایش روند نزولی پیدا کرده است . افزایش شدید درام در مقابل دلار طی سالهای 2005 تا 2008 موجب شد تا برخی از

فروشگاه های عرضه کننده کالاهای معروف اروپایی کالاهای خود را با یورو قیمت گذاری کنند ، و در سال 2007 همه شرکت های هواپیمایی خارجی برای اجتناب از زیان دهی ، قیمت بلیط هواپیما را به یورو دریافت می کردند . کمیسیون دولتی حمایت از رقابت اقتصادی در برخی از موارد برای جلوگیری از گران فروشی کالاهای مصرفی خاص مداخله کرده است .

به طور کلی توجه به مشتری در ازای کالاها و خدمات عرضه شده به آنان هنوز آنگونه که لازم است رواج نیافته و تعداد فزاینده ای از شرکت ها ضمانت و خدمات پس از فروش ارائه می کنند .

بخش های تجاری قابل توجه در ارمنستان

فناوری اطلاعات

در بخش فناوری اطلاعات ارمنستان تقریباً 200 شرکت خارجی فعالیت می کنند و از میان آنها بیش از 36 شرکت به اتفاق شریک محلی کار می کنند. حوزه فعالیت آنها شامل سیستم های تعبیه شده ، طراحی نیمه رساناها ، ابداع نرم افزار ، کاربردهای اینترنت و چندرسانه ای ، و نیز مشاوره فناوری اطلاعات است. تقریباً همه شرکت های فناوری اطلاعات ارمنستان مراکز هزینه هستند ، و خدمات پشتیبانی (پردازش پرداخت ها) و خدمات اجرایی(مراکز تلفن) ندارند. با توجه به وضعیت کشور ارمنستان که محصور در خشکی می باشد و مستقیماً به دریا راه ندارد بخش فناوری اطلاعات به عنوان یکی از امکانات توسعه ، در سال های اخیر مورد توجه خاص بوده است . محل استقرار تقریباً همه این شرکتها در ایروان است اما دولت طرحی برای توسعه فعالیت ها و زیرساخت فناوری اطلاعات در مناطق دیگر کشور تدوین کرده است . براساس اطلاعات موجود در بخش فناوری اطلاعات در حدود 5000 نفر اشتغال دارند و سالانه برای کشور تقریباً 150 میلیون دلار درآمد ایجاد می کند . این بخش به شدت تحت تاثیر بحران اقتصادی جهانی قرار گرفت و شرکت های متعددی تعطیل شدند اما مجدداً در حال بهبود یافتن است .

یکی از عوامل تعیین کننده رشد بخش فناوری اطلاعات ، وجود نیروی کار ماهر است . البته بیشتر شرکتها این نیروی کار را آموزش می دهند. یکی از مهمترین موانع رشد این بخش قدیمی بودن زیرساخت ارتباطات به دلیل موقعیت انحصاری یک شرکت بود. اما در حال حاضر سه شرکت اقدام به عرضه پهنای اینترنت از طریق کابل فیبر نوری می کنند و قیمت ها کاهش چشمگیری یافته اما به دلیل هزینه های بالای اتصال از طریق گرجستان و ایران ، کماکان بالاتر از کشورهای اروپایی و امریکا است و هنوز اتصال فیبر نوری با ترکیه وجود ندارد. در حال حاضر سه اپراتور ارتباطات تلفن همراه در کشور فعالیت می کنند که دو مورد روسی و یکی فرانسوی است و تعداد زیادی عرضه کننده خدمات اینترنتی نیز وجود دارد .

براساس گزارش ها ، بهره وری در این بخش در ارمنستان بالاست و دستمزدها به نسبت سایر کشورها(در حدود 400 دلار در ماه برای یک برنامه نویس در سال اول) پایین تر است . علاوه بر این برخی از شرکت های امریکایی شرکت های کوچک ارمنستان را که محصولات قابل عرضه دارند خریداری کرده و به ایجاد کانال های فروش بین المللی آنها کمک کرده اند .

گردشگری

درحالی که ارمنستان بازار گردشگری مناسبی دارد اما از پتانسیل آن بهره برداری کامل نشده است. بیشتر مسافرانی که وارد کشور می شوند یا ارامنه خارج از کشور هستند یا بازرگانان. تعداد گردشگران همه ساله رو به افزایش است و طی سال 2010 بیش از 680000 نفر با روادید گردشگری وارد آن کشور شدند که 19 درصد بیش از سال قبل بود. این رقم شامل همه کسانی است که برای مقاصد تجاری، تفریحی، پزشکی، و مذهبی وارد کشور شدند. خدمات گردشگری نیز در سال های اخیر بهبود زیادی پیدا کرده است.

در ارمنستان بیش از 700 جاذبه گردشگری وجود دارد که بیشتر شامل کلیسا و صومعه است و گاهی در مناطق صعب العبور قرار دارند که رسیدن به آنها دشوار است. مناظر طبیعی بسیار زیبا از جاذبه های سراسر ارمنستان است اما نبود هتل های با استانداردهای بین المللی، رستوران ها و سایر خدمات در این مناطق و دسترسی دشوار به آنها مانع از جذب گردشگر ان می شود. محدودیت امکانات ارتباطی و بالا بودن هزینه های پروازهای بین المللی نیز مانع توسعه گردشگری است، اما دولت ارمنستان برای بهبود این بخش فعالیت هایی در دست اقدام دارد. از جمله، در سال 2000 آژانس توسعه گردشگری ارمنستان را برای اجرای سیاست های گردشگری و توسعه آن در کشور تاسیس کرد. آژانس مذکور از برخی از سازمان های بین المللی کمک های فنی دریافت کرده و طرح هایی نیز اجرا کرده است. رستوران های متعددی دایر شده و تقاضای بازار در حال رشدی برای آن وجود دارد. رستوران داری از زمینه های مناسب برای سرمایه گذاری و مشارکت خارجی در این بخش می باشد.

معدن و ذوب فلزات

ارمنستان 480 ذخیره منابع معدنی عمده دارد. وزارت توسعه تجاری و اقتصادی میزان ذخایر سنگ آهن را چند صد میلیون تن، ذخایر مس، سرب و روی را چند میلیون تن، و مولیبدن را چند صد هزارتن و طلا و نقره را چند هزار تن برآورد کرده، و اخیراً نیز کاوش هایی برای ذخایر اورانیوم انجام شده است. بزرگترین ذخایر مس و مولیبدن در منطقه کاجاران، آگاراک، لیچک، و تقوت، و ذخایر مس - پیریت در کاپان، آلوردی، و شاملوق، و ذخایر طلا- پلی متالیک در شاهومیان و آرمانیس قرار دارد. منابع طلای قابل ملاحظه ای در سوتک، مقرادزور، و لیچکواز - تی، و آراتک، گلاذزور، مارجان وجود دارد. درحال حاضر در در 11 منطقه عملیات استخراج انجام می شود و مابقی ذخایر از سوی دولت به عنوان قلمروهای ذخایر به ثبت رسیده اند. قانون معادن ارمنستان چارچوب قوانین و مقررات حاکم بر بخش معدن و چگونگی واگذاری آنها را تعیین کرده است. دایره منابع معدنی در وزارت انرژی و منابع طبیعی مسئول اداره این بخش و اعطای مجوز و نظارت بر عملیات اکتشاف و تولید است. در یک پروژه برای مراحل اکتشاف و تولید، مجوزهای جداگانه ای مورد نیاز است اما پس از اکتشاف موفقیت آمیز، حق اکتشاف به طور اتوماتیک به مجوز تولید تبدیل می شود. کسانی که مجوز دارند باید برنامه های کار خود را برای تایید به وزارتخانه ذیربط بدهند و در صورتی که حداقل الزام های کار برآورده نشود، ممکن است مجوزها ابطال گردد. برخی از شرکت های معدنی بین المللی مشکلاتی را برای فعالیت در این بخش به دلیل ابهام در مقررات مالیاتی و گمرکی و اجرای غیرشفاف آنها، گزارش داده اند. برای اطلاعات بیشتر در زمینه منابع معدنی ارمنستان باید با وزارت انرژی و منابع طبیعی بخش منابع معدنی، و نیز وزارت توسعه تجارت و اقتصاد تماس حاصل شود.

صنایع سبک

نیروی کار ارزان ، کارخانجات موجود ، و رژیم تجاری مناسب از جمله دسترسی آزاد به بازارهای کشورهای مستقل مشترک المنافع ، شرایط مطلوبی برای سرمایه گذاری در صنایع سبک از قبیل منسوجات ، کفش و پوشاک ایجاد می کند. این بخش تقریباً به طور کامل وابسته به مواد خام و محصولات وارداتی دارد و برای بنگاه های کشور فرصت های صادراتی فراهم می کند . هزینه های حمل و نقل با توجه به نسبت بالای ارزش افزوده به حجم تولید ، چندان بازدارنده نیست . در حال حاضر در ارمنستان در حدود 50 بنگاه صنایع سبک با 2300 کارگر فعالیت می کنند. بخش پوشاک چشم انداز توسعه مناسبی دارد. کارگاه های دوزندگی متعددی در کشور وجود دارد که پایین تر از ظرفیت خود فعالیت می کند و کارگاه های فعال نیز تقریباً همه تولیدات خود را صادر می کنند .

خدمات مالی

بانکداری از صنایع پیشرو در ارمنستان است . بازارهای سرمایه ، بیمه ، و بورس چندان توسعه یافته نیست . بانک مرکزی ارمنستان مسئول تنظیم و نظارت بر نظام مالی کشور و تثبیت قیمت ها است و از این لحاظ عملکرد مناسب دارد . در سال 1993 تعداد 70 بانک در کشور فعالیت می کرد اما در سال 2003 با اقدامات انجام شده در راستای افزایش شفافیت ، بهبود کیفیت دارایی ها و خدمات ، افزایش الزامی سرمایه قانونی و تقویت نظام بانکی به طور کلی منجر به انحلال بانک های ضعیف و تحکیم بخش بانکداری شد . در ارمنستان در سال 2011 تعداد 21 بانک تجاری با 393 شعبه فعالیت می کردند و 31 موسسه اعتباری با 60 شعبه وجود داشت . از ابتدای سال 2009 مجموع سرمایه لازم برای بانک های موجود و تازه تاسیس به 5 میلیارد درام (تقریباً 13 میلیون دلار) افزایش یافت .

در پایان سال 2010 مجموع سرمایه بانکی با 18 درصد افزایش معادل 319 میلیارد درام (تقریباً 885 میلیون دلار، به عبارت دیگر هر دلار برابر با 360 درام) بود . بخش بانکی در سال 2010 بیش از 30 میلیارد درام سوددهی داشت . بحران اقتصادی جهانی که موجب چشمگیر در تقریباً همه فعالیت های اقتصادی ارمنستان شده بود ، شروع به فروکش کرده است که چند عامل از جمله استراتژی دولت برای مقابله با بحران و افزایش استقرار از نهادهای بین المللی در آن نقش دارد. افزایش ریسک اعطای وام طی بحران مالی جهانی موجب تعلیق اکثر برنامه های وام از سوی بانک ها در سال 2009 شد. بانک ها شروع به نگهداری نقدینگی کردند تا بتوانند زیان ناشی از وام های اعطا شده را جبران و آمادگی بازپرداخت تعهدات خارجی را داشته باشند . به موازات آن دسترسی به تامین مالی خارجی کاهش یافت و بر نقدینگی ، سودآوری ، و توان اعطای اعتبارات جدید بانک ها به ویژه به بنگاه های کوچک و متوسط تاثیر گذاشت . به این ترتیب نقدینگی بانک ها انباشته شد و میان آنها رقابت در گرفت . علاوه بر این با حمایت دولت برخی از تسهیلات در اختیار بنگاه های کوچک و متوسط بخش خصوصی قرار گرفته است . با وجود این ، نرخ های وام های تجاری همچنان بالا مانده و همه بانک ها برای اعطای وام تقاضای وثیقه ای در ارمنستان دارند . دولت همچنین برنامه ای برای افزایش واسطه گری مالی با تضمین سپرده ها به اجرا گذاشت و اعتماد مردم را به نظام بانکی بالا برد و موجب جلب سپرده های بیشتری شد . قانون تضمین سپرده ها از سال 2005 به اجرا گذاشته شد و با اصلاح آن در سال 2009 میزان تضمین سپرده های به درام

ارمنستان 4 میلیون درام و برای سپرده های ارزی 2 میلیون درام می باشد . فرصت های خوبی برای سرمایه گذاری خارجی در بانک های تجاری ، بیمه ، و وام های رهنی وجود دارد . لازم به توضیح است که در حال حاضر بانک ملت ایران در ایروان شعبه دارد .

نرخ های بهره وام های کوتاه مدت اعطایی بانک های خصوصی به پول داخلی از 18 تا 24 درصد است و معمولاً با دریافت وثیقه های کافی یا بالاتر از ارزش بازار (خانه ، خودرو ، طلا) انجام می شود . تامین مالی پروژه ها بسیار محدود است مگر اینکه از طریق برنامه وام های سوبسیدی دولت های خارجی و موسسات مالی بین المللی و با هدف توسعه تجارت خصوصی در زمینه های خاص اعطا شود . برخی از نهادهای دولتی تامین مالی پروژه ، تامین مالی صادرات و خدمات بیمه به سرمایه گذاران در ارمنستان انجام می دهند . بیشتر پروژه های تامین مالی شده از سوی موسسات بین المللی مثل بانک جهانی و بانک بازسازی و توسعه اروپایی بر اساس اعلام مناقصه اقدام می شود . اطلاعات بیشتر درباره بانک های فعال در ارمنستان را در سایت های زیر می توان به دست آورد :

www.cba.am

www.banks.am

ساختمان

ساختمان طی سال های 2001 تا 2008 از بخش های پیشرو در اقتصاد ارمنستان بود که 27 درصد تولید ناخالص داخلی در سال 2008 را تشکیل داده است و در سال 2009 در حدود 34 درصد افت کرد . طی سال 2010 نیز افت این بخش ادامه یافت و 3 درصد دیگر از سهم آن در تولید ناخالص داخلی کاسته شد . افت بخش ساختمان با تغییر اوضاع سیاسی در رابطه با انتخابات ریاست جمهوری و نا آرامی های در ارمنستان و سپس درگیریها در گرجستان در سال 2008 آغاز شد . اشباع بازار وافت تقاضا به دلیل بحران اقتصادی جهانی در این افت بخش ساختمان نیز نقش چشمگیری داشت . درحالی که همه این عوامل مانع فروش املاک شدند و بسیاری از طرح های ساختمانی مسکوت باقی ماندند ، قیمت آپارتمان ها و دفاتر تجاری رو به کاهش گذاشت و هر متر مربع آن از 428 دلار تا 2800 دلار در نواحی مختلف در نوسان بود . با از سرگیری تدریجی رشد اقتصادی و احیای ساخت و سازها فرصت های مناسبی در بازار مصالح و لوازم ساختمانی ایجاد خواهد شد .

کشاورزی

بیش از 40 درصد جمعیت ارمنستان در بخش کشاورزی کار می کند و این بخش تقریباً یک پنجم تولید ناخالص داخلی را تشکیل می دهد و حتی رشد اندک آن تاپیر زیادی بر کل اقتصاد کشور می تواند داشته باشد . بخش کشاورزی ارمنستان طی سال 2010 تقریباً 14 درصد افت کرد . که عمدتاً ناشی از شرایط جوی نامساعد و آسیب دیدگی محصولات بود . بنگاه های کوچک و متوسط کشاورزی با کمک برخی از نهادهای خارجی طرح هایی برای عرضه محصولات به بازار داخلی و خارجی در دست اجرا دارند .

محصولات کشاورزی کشور شامل غلات، سبزیجات و میوه جات از جمله انگور، انجیر، انار، زردآلو، هلو، سیب زمینی، چغندرقد، تنباکو، پنبه، و دانه های روغنی می باشد. هزینه های صادرات از جمله هزینه حمل و نقل، مالیات و تبلیغات بالا می باشد. بازارهای صادراتی عمدتاً شامل کشورهای دارای اقلیت ارمنه، و کشورهای CIS، و نیز کشورهای حاشیه خلیج فارس، و آمریکا می باشند. شرکت هایی که به کیفیت بالایی محصولات غذایی توجه دارند با وجود بالا بودن هزینه های حمل و نقل و نبود کانال های توزیع پیشرفته، محصولات ارمنستان را مطلوب می دانند. افزایش ارزش اسمی درام در برابر دلار و ترس از تورم موجب نگرانی بسیاری از صادرکنندگان کشور درخصوص از دست دادن احتمالی رقابت پذیری محصولات در بازارهای خارجی شده است. ارمنستان با وجود اینکه جمعیت زیادی ندارد و قدرت خرید مردم پایین است می تواند بازار مناسبی برای محصولات کشاورزی خاص باشد زیرا واردکننده محصولات غذایی می باشد و تولیدات کشاورزی داخلی کفاف تقاضای داخلی را در زمینه هایی مثل گوشت مرغ، شکر، آرد، برنج، و روغن نباتی را نمی دهد. تعرفه های وادات به طور کلی پایین است (تا 10 درصد) و فرایندهای گواهی ایمنی و کیفیت محصولات و رویه های واردات، مبتنی بر استانداردهای بین المللی و یا به دلیل الحاق ارمنستان به سازمان جهانی تجارت در حال بهبود می باشد.

شرایط سرمایه گذاری

آزادی سرمایه گذاری خارجی

سیاست سرمایه گذاری و تجارت ارمنستان نسبتاً آزاد و دولت همواره بر تمایل خود به جذب سرمایه گذاری خارجی تاکید دارد. اما موانع قابل ملاحظه ای به ویژه در رابطه با فساد و رشوه خواری باقی مانده است. ارمنستان در رتبه بندی انجام تجارت که از سوی بانک جهانی در سال 2011 منتشر شد در بین 183 کشور در رتبه 48 قرار داشت که 5 رتبه نسبت به سال قبل بهبود داشت و بهبود چشمگیری در تجارت فرا مرزی حاصل شد که از رتبه 102 به 82 دست یافت. ارمنستان در بقیه شاخصها از جمله شروع تجارت (رتبه 22)، دریافت مجوزهای ساختمان (رتبه 78)، پرداخت مالیات ها (رتبه 153)، و انحلال شرکت (رتبه 54) به نسبت سال قبل عملکرد ضیف تری داشته است، اما به طور کلی ارمنستان در مقایسه با میانگین منطقه ای یعنی گروه کشورهای آسیای میانه عملکرد مناسبی دارد. در مورد شرکت های خارجی براساس قانون باید رفتار مشابه شرکت های داخلی اعمال شود (رفتار ملی). براساس قانون مالیات بر سود، مودیان مالیاتی که در تولیدات کشاورزی فعالیت می کنند درآمد این بخش آنان از معافیت مالیاتی برخوردار است. قرار بود براساس تعهدات ارمنستان به سازمان جهانی تجارت، با اعمال مالیات بر ارزش افزوده محصولات کشاورزی این معافیت در سال 2010 لغو شود، اما تا کنون هیچ تغییری رخ نداده است.

مطابق قانون خصوصی سازی ارمنستان (مصوب 1977 که در یال 1999 اصلاح گردید) شرکت های خارجی از همان حقوق شرکت های داخلی برای مشارکت در جریان خصوصی سازی کشور برخوردارند. باوجوداین، بسیاری از دارایی های بزرگ و مهم خصوصی شده ارمنستان شفاف و رقابتی نبوده و در برخی از موارد ملاحظات سیاسی تعهدات بین المللی را در خصوص اجرای مزایده عادلانه نقض کرده است. براساس قانون اساسی ارمنستان، اتباع خارجی حق مالکیت زمین در آن کشور را ندارند اما این شرط در مورد شرکت های خارجی اعمال نمی شود. همچنین ارمنستان با برخی از کشورها موافقت نامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف امضا کرده است.

ارمنستان در این سازمان های بین المللی عضویت دارد: صندوق بین المللی پول، بانک جهانی، اتحادیه بین المللی توسعه، موسسه مالی بین المللی، سازمان امنیت و همکاری اروپا، شورای اروپا، سازمان ملل متحد، کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد (انکتاد) سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، سازمان بین المللی کار، سازمان جهانی بهداشت، اینترپل، آژانس تضمین سرمایه گذاری چندجانبه، سازمان جهانی مالکیت فکری، بانک اروپایی برای بازسازی و توسعه، بانک توسعه آسیایی، سازمان بین المللی انرژی، سازمان جهانی گردشگری، سازمان جهانی گمرک، اتحادیه بین المللی ارتباطات راه دور، و سازمان همکاری اقتصادی دریای سیاه. ارمنستان در اوایل سال 2003 به عضویت سازمان جهانی تجارت پذیرفته شد.

چارچوب قانونی ظاهراً آزاد و تلاش دولت برای جذب بیشتر سرمایه گذاری خارجی تحت الشعاع مواردی از مزایده های ناعادلانه و رفتار ترجیحی قرار می گیرد. این موارد و نیز ناتوانی دولت در تضمین رسیدگی منصفانه به سوء استفاده ها و تجدید نظر قضایی، موجب تضعیف تضمین دولت برای رفتار برابر و شفاف شده است. اما با الحاق ارمنستان به موافقت نامه خرید های دولتی در سازمان جهانی تجارت احتمال افزایش شفافیت در بازار داخلی وجود دارد.

محدودیتی برای تبدیل یا انتقال پول یا برگشت دادن سرمایه و درآمدها، از جمله سود حاصل از شعب شرکت های خارجی، سود سهام، بهره، حق امتیاز، یا حق الزحمه های مدیریت یا خدمات فنی وجود ندارد. بیشتر بانک ها می توانند طی دو تا چهار روز انتقال وجوه بین المللی را انجام دهند. دولت ارمنستان درام را به عنوان پول قابل تبدیل در نظام شناور نظارت شده نگهداری می کند. بانک مرکزی ارمنستان طی سال 2008 و 2009 سعی کرد از طریق ماخله در بازار ارز نسبت به حفظ ارزش آن اقدام نماید. مطابق قانون "تنظیم و کنترل ارز" مصوب 2005، قیمت های همه کالاها و خدمات، دارایی ها و دستمزدها باید به درام تعیین شود. اما این قانون استثناهایی برای معاملات بین شرکت های مقیم و غیر مقیم و برای معاملات خاص شامل کالاهای مبادله شده به قیمت های بازار جهانی دارد. مطابق قانون جدید، بهره حساب های ارزی باید براساس همان ارز محاسبه، اما به درام ارمنستان پرداخت شود.

براساس قانون ارمنستان ملی کردن سرمایه گذاری خارجی ممنوع است. همچنین امکان مصادره و سلب مالکیت آن مگر در موارد اضطراری طبیعی و به تشخیص دولت، براساس حکم دادگاه ها و با پرداخت غرامت به صاحب یا مالک آن، وجود ندارد. مطابق قانون سرمایه گذاری خارجی مصوب سال 1994 همه اختلافات به وجود آمده میان یک سرمایه گذار خارجی و جمهوری ارمنستان باید در دادگاه های ارمنستان رسیدگی شود، اما در اوایل سال 2007 قانون جدیدی در خصوص داوری تجاری به تصویب رسید که گزینه های مختلفی برای حل اختلافات تجاری مقرر می دارد.

با وجود اینکه بسیاری از دادگاه های ارمنستان کارایی، استقلال و تخصص محدودی دارند و قوه قضاییه کشور باید تقویت شود به طور کلی گزارشی در خصوص تبعیض علیه سرمایه گذاران خارجی وجود ندارد و احکام صادر شده هم از دیوان های داوری خارجی و نیز از سوی دادگاه های داخلی را می پذیرد. اختلافاتی که دولت ارمنستان در آنها طرف نیست ممکن است در یک دادگاه داخلی یا دادگاه صالح دیگر مطابق قانون یا براساس موافقت نامه طرفین حل و فصل شود. با اصلاحات به عمل آمده از آغاز سال 2008 اختلافات تجاری در دادگاه های عمومی رسیدگی می شود و حکم صادر شده را می توان در دادگاه استیناف یا در دیوان عالی کشور که بالاترین مرجع قضایی است مورد اعتراض قرار داد. قانون دادگاه های داوری و رویه های داوری قواعد حاکم بر حل و فصل اختلافات به وسیله داوری را مقرر می دارد. با اصلاحات قانون

اساسی در سال 2005، دادگاه های بدوی تغییرات زیادی کرد و از سال 2008 دادگاه اقتصادی برپیده شد و یک دادگاه اداری خاص جدید و دادگاه های عمومی برای رسیدگی به دعاوی مدنی و کیفری به منظور تقویت کارایی این رویه ها تشکیل گردید. ارمنستان عضو کنوانسیون حل و فصل اختلافات مربوط به سرمایه گذاری میان دولت ها و اتباع سایر کشورها (کنوانسیون واشینگتن) و کنوانسیون نیویورک در خصوص به رسمیت شناختن و اجرای احکام داوری خارجی می باشد.

مشوق های صادراتی و سرمایه گذاری

آژانس توسعه ارمنستان (www.ada.am) در سال 1998 به منظور تسهیل سرمایه گذاری مستقیم خارجی و توسعه صادرات ارمنستان تاسیس شد و وب سایت آژانس مذکور حاوی اطلاعات گوناگونی در زمینه ای یاد شده است.

در حال حاضر ارمنستان مشوق هایی برای صادرکنندگان (معافیت از حقوق گمرکی صادرات، و استرداد مالیات بر ارزش افزوده کالاها و خدمات صادراتی) و برای سرمایه گذاران خارجی (معافیت موقت از مالیات بر درآمد، و منقول کردن نامحدود زیان ها) دارد. دولت ارمنستان با اصلاح قانون مالیات بر ارزش افزوده در اواخر سال 2005 این امکان را برای شرکت ها فراهم کرد که بتوانند مالیات بر ارزش افزوده کالاهای وارداتی خاص مصرفی در تولید را با یک تا دو سال تاخیر پرداخت نمایند. همچنین مطابق قانون سرمایه گذاری خارجی ارمنستان برخی مشوق های موردی ممکن است برای سرمایه گذاری های مشخص در بخش های خاص اقتصاد و یا دارای اهمیت استراتژیک مورد مذاکره قرار گیرد.

مجلس ارمنستان پیرو تعهدات آن کشور به سازمان جهانی تجارت در خصوص عدم تبعیض، اقدام به اصلاح قانون مالیات بر مصرف (یا مالیات غیر مستقیم) کرد که در راستای همسان سازی عوارض و مالیات بر سوخت، الکل، و تنباکو برای تولیدکنندگان داخلی و واردکنندگان است. مقررات مربوط به سوخت از ابتدای سال 2011 به اجرا گذاشته شد اما اجرای مقررات مربوط به الکل و تنباکو تا سال 2014 به تعویق افتاده است که امکان حمایت از تولیدکنندگان داخلی از طریق تعرفه های پایین تر را به مدت بیشتری فراهم می کند. دولت ارمنستان برای سرمایه گذاران شرایط ترجیحی فراهم می کند که بخشی از موافقت نامه های خصوصی سازی، به ویژه برای خصوصی سازی دارایی های بزرگ دولتی مثل معادن یا شبکه ارتباطات راه دور می باشد.

به گزارش اداره آمار دولتی ارمنستان در سال 2010 در حدود 500 میلیون دلار سرمایه گذاری خارجی در کشور انجام شده که تقریباً 10 درصد کمتر از سال قبل بود. کشور روسیه بزرگترین سرمایه گذار خارجی در ارمنستان است (بیش از 40 درصد) و فرانسه در ردیف دوم (بیش از 30 درصد)، و آرژانتین در رتبه سوم (در حدود 10 درصد) قرار دارد.

حق مالکیت خصوصی

قانون اساسی ارمنستان از همه انواع حقوق مالکیت شهروندان برای تملک و استفاده از اموال و دارایی ها حمایت می کند. اتباع خارجی که اجازه اقامت خاص ندارند نمی توانند مالکیت زمین داشته باشند اما امکان اجاره زمین را دارند، و شرکت های ثبت شده در توسط اتباع خارجی در ارمنستان به عنوان شرکت های ارمنستان از حق خرید و تملک زمین برخوردارند. اتباع خارجی هیچ محدودیتی از لحاظ حق خرید، تملک، یا تاسیس موسسه تجاری در ارمنستان ندارند. همچنین قانون ارمنستان حقوق اموال اعم از منقول و غیر منقول را تضمین می کند و تمهیداتی برای وام های تضمین شده، وثیقه و رهن دارد و مکانیسم هایی برای حمایت از رویه های جدید اعطای وام و ثبت مالکیت دارد.

برای حمایت از حق انحصاری اثر (کپی رایت) و حقوق وابسته به آن و نیز حقوق مالکیت فکری برای آثار ادبی ، علمی، و هنری (از جمله برنامه ها و پایگاه های داده های کامپیوتری) ، اختراعات و سایر حقوق ابداعات ، طرح های صنعتی ، دانش ، اسرار تجاری ، علائم تجاری قوانین ذیربط نیز وجود دارد که با موافقت نامه جنبه های تجاری حقوق مالکیت فکری همخوانی دارد . دولت ارمنستان از ابتدای سال 2006 در نیروی انتظامی بخش مبارزه با جرایم سازمان یافته یک واحد اجرایی برای مالکیت فکری ایجاد کرده است . همچنین در وزارت توسعه تجارت و صنعت یک اداره مالکیت فکری برای ثبت اختراعات و رسیدگی به مسائل مربوط به مالکیت فکری وجود دارد .

شفافیت نظام نظارتی

در ارمنستان نظام نظارتی مربوط به فعالیت های تجاری هنوز از شفافیت در اجرا برخوردار نیست . گروه کوچکی از تجار بخش های مختلفی را تحت نفوذ خود درآورده اند و مانع رقابت کامل می شوند . اجرای متناقض قاعد و مقررات مالیاتی ، گمرکی (به ویژه در مورد ارزشگذاری) و نظارتی به ویژه در زمینه تجارت ، موجب تضعیف رقابت منصفانه و تشدید عدم اطمینان بنگاه های کوچک و متوسط و تازه واردها به بازار می شود . الزام های ایمنی و بهداشتی که عمدتاً بازمانده دوره شوروی است و نیز رویه های بوروکراتیک و تصمیمات اختیاری مقامات هنوز هم امکان فساد را فراهم می کنند. تجار اعم از داخلی و خارجی ، به رغم وجود مسائل مربوط به مقامات رشوه خوار ، معتقدند که اطلاع کافی از قوانین و مقررات مالیاتی و گمرکی به تجار کمک می کند تا از بیشتر درخواست های رشوه اجتناب کنند .

بازارهای سرمایه و اوراق بهادار

بخش مالی ارمنستان زیاد توسعه یافته نیست . در اواخر سال 2011 مجموع دارایی های بانکی کشور ۴ میلیارد دلار معادل 52 درصد تولید ناخالص داخلی بود که ۲۵ درصد بیش از مدت مشابه سال قبل بود . بازار بیمه بسیار کوچک می باشد و مجموع حق بیمه های سالانه در سال 2009 تقریباً 21 میلیون دلار بود که با اجرای بیمه اجباری شخص ثالث خودروها از ابتدای سال 2011 این رقم افزایش پیدا کرد . برآوردهای صندوق بین المللی پول نشان می دهد که دارایی های بخش بانکی 92 درصد مجموع دارایی های بخش مالی را تشکیل می دهد . واسطه گری مالی در کشور ضعیف است و نرخ های وام های تجاری برای بنگاه های تجاری از 13 تا 14 درصد و برای افراد حقیقی از 18 تا 22 درصد است . تقریباً همه بانک ها وثیقه ای در ارمنستان می خواهند و الزام وثیقه های بزرگ اغلب مانع از ورود وام گیرندگان به این بازار می شود . این مهم ترین مانع برای بنگاه های کوچک و متوسط و شرکت های تازه تاسیس است . در اواخر سال 2010 اندکی کاهش در نرخ های بهره وام های اعطا شده رخ داد که ناشی از کاهش فعالیت های تجاری و افزایش رقابت بین بانک ها بود . بانک ها پس از تعلیق اعطای وام ها متعاقب آغاز بحران اقتصادی در اواخر سال 2008 که تا سال 2009 ادامه یافت ، اعطای وام را آغاز کردند . نرخ های وام های رهنی در اواخر سال 2010 در حدود 13 درصد بود که نسبت به اواخر سال قبل از آن 6 درصد کاهش داشت و علت آن افت تقاضا در بازار معاملات املاک بود .

بازار اوراق بهادار ارمنستان چندان توسعه یافته نیست و کمترین فعالیت در آن جریان دارد . از اواخر سال ۲۰۰۷ شرکت OMX سوئد ضمن امضای موافقت نامه ای با دولت ارمنستان ، بورس اوراق بهادار را در اختیار خود گرفت تا زمینه توسعه بلند مدت آنرا فراهم نماید . در اواخر سال

2010 سرمایه گذاری در بورس ارمنستان در حدود 53 میلیارد درام معادل 142 میلیون دلار بود. به طور کلی میزان نقدینگی پایین است و در سال 2010 فقط 46 مورد معامله در بورس به ارزش 128 میلیون درام معادل 345000 دلار انجام شد.

در ابتدای سال 2011 در ارمنستان تعداد 11 شرکت بیمه با مجموع دارایی حدود 25 میلیارد درام معادل تقریباً 66 میلیون دلار و 5 کارگزار وجود داشت. بازار بیمه نیز تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد.

ارسال وجوه از سوی نیروی کار شاغل در خارج از ارمنستان تقریباً 14-11 درصد مجموع تولید ناخالص داخلی کشور را تشکیل می دهد. بر اساس بررسی بانک مرکزی ارمنستان در سال 2006 در حدود 37 درصد خانوارهای کشور به طور منظم وجوهی از خارج دریافت کرده اند. میزان این دریافتی های غیر تجاری در ده ماهه سال 2010 تقریباً 92 میلیون دلار یا 12 درصد بیش از سال قبل بود و بیشترین میزان آن از روسیه (در حدود 88 درصد) و بقیه از امریکا، اروپا و سایر کشورهای مستقل مشترک المنافع ارسال می گردد.

اوضاع سیاسی

صحنه سیاسی ارمنستان از سال 2008 پس از خشونت هایی که متعاقب انتخابات ریاست جمهوری رخداد، نسبتاً آرام باقی مانده است. بیشتر مخالفان دولت که در سال 2008 بازداشت شده بودند به دنبال عفو عمومی یا پیش از موعد آزاد شدند. در سال های گذشته تجمعات محدود و بدون مجوز برگزار می شد که عمدتاً بدون حادثه خاصی به پایان می رسید، اما در سال گذشته دولت اعلام کرد که برای هرگونه تجمعی باید مجوز دریافت شود در غیر این صورت غیر قانونی بوده و با آن برخورد خواهد شد. تجمعاتی که در ماه های اخیر از سوی مخالفان دولت برگزار گردید بدون هیچ حادثه ای سپری گردید و دولت نیز اعلام آمادگی کرد که با آنان حاضر به مذاکره و بررسی پیشنهادات ارائه شده است و در این راستا نیز پیشرفت هایی حاصل شد، اما مجدداً متوقف شده است.

دولت ارمنستان از سازمان های تحت نظر خود از جمله امور مالیاتی و گمرک برای تنبیه بازرگانانی که از مخالفان سیاسی حمایت به عمل می آورند، استفاده می کند.

آتش بس میان ارمنستان و جمهوری آذربایجان بر سر منطقه مورد اختلاف قره باغ بیش از 15 سال است که ادامه دارد و حوادثی که گهگاهی در مرزهای دو کشور رخ می دهد هیچ تهدیدی برای بنگاه های تجاری ایجاد نمی کند.

رشوه خواری موجب افزایش هزینه های تجارت می شود. فساد اداری تاثیر نامطلوبی بر فرصت های بازار و نیز بر فضای تجاری کلی کشور دارد. همچنین مانع سرمایه گذاری بین المللی، رشد و توسعه اقتصادی، افزایش قیمت ها، و تضعیف حکومت قانون می شود. دولت ارمنستان طی سال های گذشته اصلاحاتی در زمینه آسان سازی اعطای مجوزها، خدمات کشوری، و حقوق جزایی، خصوصی سازی بخش انرژی، تصویب قوانین و مقررات ضد رشوه خواری انجام داده و در سال 2004 شورای مبارزه با فساد را ایجاد کرد که وظیفه آن هماهنگ کردن فعالیت های مبارزه با فساد دولت و بهبود سیاست های مربوط به پیشگیری از فساد است. با وجود این فساد اداری یکی از مشکلات مهم در سازمان های قضایی، مالیاتی، و گمرک، بهداشت، آموزش، و اجرای قانون باقی مانده است. دولت در سال 2003 برنامه عملیاتی مبارزه با فساد را با اصلاحات در امور مالیاتی و گمرک، هماهنگ کردن قوانین و مقررات، بهبود دسترسی عموم به اطلاعات را تصویب کرد و در سال 2007 که سال پایانی آن بود به دلیل بی نتیجه بودن آن به شدت مورد انتقاد ناظران داخلی و خارجی قرار گرفت و دولت ارمنستان پس از

بحث های طولانی ، استراتژی مبارزه با فساد جدیدی در آغاز سال 2008 برای دوره 2009-2012 تصویب کرد .اولویت های این استراتژی جدید شامل بهبود قوانین و مقررات و زیرساخت ها برای مبارزه با پول شویی ، افزایش شفافیت و پاسخگویی همه بخش های دولتی بود . نخست وزیر ارمنستان از آغاز سال 2010 به طور علنی و مکرر از وزرای دولت به دلیل ناتوانی در کاهش فساد در سازمان های خود ، انتقاد کرد و رئیس جمهور و نخست وزیر به طور تلویحی اشاره کردند که تغییر چهار وزیر کابینه تا حدودی برای رسیدگی به فساد اداری انجام شده است .

به گزارش سازمان شفافیت بین المللی براساس "شاخص مشاهده فساد اداری" در سال 2010 ارمنستان در بین 178 کشور در رتبه 123 قرار داشت و دارای نمره 2/6 بر روی مقیاس صفر تا 10 بود که در آن نمره 10 کشورهای کاملاً پاک و نمره صفر مربوط به کشورهای دارای بیشترین فساد اداری بود . به این ترتیب ارمنستان در طبقه " عمدتاً فاسد " قرار دارد . همچنین بررسی های یکی از سازمان های فسادسنجی بین المللی حاکی از این است که آموزش و پرورش ، نیروی انتظامی و دستگاه قضایی ارمنستان در رده های نخست فساد اداری کشور قرار دارند .

روابط میان مقامات عالی رتبه دولتی و تجار نوپای بخش خصوصی موجب ترغیب اعمال نفوذ می شود . مقامات با نفوذ در سطوح دولت مرکزی ، استانی و محلی کنترل مستقیم یا غیرمستقیم شرکت های خصوصی نوپا را به دست می آورند. این کنترل از طریق یک شریک یا مالکیت اکثریت یک شرکت خصوصی موفق اعمال می شود . این اعمال نفوذ ممکن است از طریق خویشاوندان نزدیک یا دوستان اعمال گردد . این شیوه ها موجب تقویت حمایت گرایی ، ترغیب ایجاد انحصارات یا انحصار چندجانبه می شود ، مانع رقابت شده ، و وجهه دولت را به عنوان تسهیل کننده رشد بخش خصوصی تضعیف می کند .

قانون خدمات کشوری که از آغاز سال 2002 به اجرا گذاشته شد ، مشارکت کارکنان دولت در فعالیت های تجاری را منع می کند .قانون جدید اعلام اموال و درآمدهای سران مقامات دولتی موجب افزایش شفافیت در تصمیم گیری و نفوذ مقامات دولتی شده است . رویه های فسادآمیز در شرکت های خصوصی نیز وجود دارد که عمدتاً به شکل تقلب مالیاتی و فعالیت های تجاری ثبت نشده انجام می شود .

دولت ارمنستان از سال 2006 در حرکتی به منظور افزایش شفافیت و افشاگری طفره روندگان مالیاتی بزرگ اقدام به انتشار فهرست بزرگترین مودیان مالیاتی در بخش تجاری کشور می کند . مشخص نیست که آیا این اقدام به نتیجه مورد نظر منتهی شده است یا نه ، زیرا شرکت های برخی از تجار بزرگ به طور برجسته معرفی می شوند درحالی که غیبت دیگران در این فهرست چشمگیر است .

دولت ارمنستان در تلاش برای کاهش فعالیت های اقتصاد سایه و فرار مالیاتی و نیز افزایش درآمدهای بودجه ای از آغاز سال 2009 اجرای قانون را با جدیت بیشتری پیگیری کرد که بر اساس آن تجار باید همه معاملات از طریق ماشین صندوقداری را گزارش دهند . دولت برای افزایش کارایی اجرای قانون به یک تاکتیک ابتکاری متوسل شد و خریداران و مشتریان را تشویق می کند که از خرده فروشان رسید صندوق دریافت کنند ، و در پایان هر ماه به وسیله قرعه کشی شماره رسید خریدهای مصرف کنندگان، جوایزی به آنها تعلق اعطا می شود . بر اساس برآوردهای رسمی، این اقدام موجب افزایش قابل ملاحظه درآمد دولت شده است .

دولت در تلاش برای افزایش درآمدهای مالیاتی از شرکت های بزرگ اقدام به استقرار بازرسان سازمان امور مالیاتی در شرکت های بزرگ (با گردش سالانه بیش از 10/5 میلیون دلار یا شرکت هایی که در یک دوره سه ماهه 1/3 میلیون دلار واردات دارند) کرده است تا میزان فروش ، قیمت ها ، تحویل کالا و اسناد ذیربط را بررسی کنند .

موافقت نامه های سرمایه گذاری متقابل

ارمنستان با 21 کشور شامل آرژانتین ، آلمان ، استرالیا ، انگلستان ، اوکراین ، ایتالیا ، ایران ، امریکا ، بلاروس ، بلغارستان ، چین ، رومانی ، سوئیس ، فرانسه ، قبرس ، قرقیزستان ، کانادا ، گرجستان ، لبنان ، ویتنام ، و یونان موافقت نامه سرمایه گذاری متقابل دارد . به گزارش کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد(انکتاد)، ارمنستان همچنین با کشورهای اسرائیل ، بلژیک ، تاجیکستان ، ترکمنستان ، روسیه ، فنلاند ، مصر ، و هند موافقت نامه های سرمایه گذاری متقابل امضا کرده اما هنوز اجرایی نشده است . ارمنستان همچنین موافقت نامه چندجانبه حمایت از حقوق سرمایه گذاران کشورهای مستقل مشترک المنافع را امضا کرده است .

نیروی کار ارمنستان

نیروی کار ارمنستان یکی از مهم ترین منابع آن کشور می باشد . این نیروی کار به طور کلی تحصیل کرده است . تقریباً همه مردم با سوادند و در حدود 68 درصد جمعیت کشور در دامنه سنی 15 تا 59 سال قرار دارد . صلاحیت قانونی برای کار کردن در ارمنستان از سن 16 سالگی به دست می آید و سن بازنشستگی از 63 سالگی آغاز می شود . میزان ثبت نام در مدارس متوسطه 93 درصد و در دبیرستان ها 86 درصد است . بر اساس بررسی برنامه توسعه سازمان ملل متحد تقریباً 20 درصد جمعیت کشور دارای تحصیلات عالی می باشد . در ارمنستان 68 دانشگاه وجود دارد (از جمله 10 دانشگاه خارجی) و 115000 دانشجو در آنها به تحصیل اشتغال دارند .

بیشتر سرمایه گذاری های خارجی جدید در ارمنستان در بخش فناوری پیشرفته انجام شده است . شرکت های فناوری پیشرفته برای بهره مند شدن از مزیت متخصصات ماهر در مهندسی برق و کامپیوتر ، طراحی نرم افزار و ، مهندسی نور اقدام به تاسیس شعبه یا شرکت تابعه در ارمنستان کرده اند و بخش فناوری اطلاعات کشور به دلیل وجود نیروی کار ماهر و با دستمزد پایین در حال پیشرفت است .

قانون کار ارمنستان در اواسط سال 2005 اصلاح گردید و با رویه های بین المللی و معاهدات بین المللی که آن کشور امضا کرده ، عمدتاً هماهنگ است . در این قانون میزان 40 ساعت کار هفتگی (روزانه حداکثر 8 ساعت) با حداقل 28 روز مرخصی با حقوق در طول سال تعیین شده است . حداقل دستمزد قانونی ماهانه تعیین شده در بودجه سال 2011 معادل 32500 درام ارمنستان(در حدود 90 دلار) و میانگین دستمزدها در حدود 108000 درام است . بیشتر شرکت ها پاداش هایی در پایان سال و تعطیلات سال نو پرداخت می کنند . دستمزد متخصصان از قبیل مهندسان نرم افزار در آغاز کار در حدود 500 دلار در کاه است . دستمزدها در بخش دولتی اغلب بسیار پایین تر از بخش خصوصی است . در حالی که همه دستمزدها باید به درام ارمنستان پرداخت شود ، بیشتر شرکت های بخش خصوصی برای تعیین حقوق کارکنان خود، نرخ مبادله ارز ثابت را به کار می گیرند .

نرخ مالیات بر درآمد ماهانه تا 80000 درام 10 درصد درآمد مشمول مالیات و برای بیش از آن 20 درصد یعلاوه 8000 درام ، برای درآمد سالانه تا 960000 درام 10 درصد ، و برای بیش از آن 20 درصد بعلاوه 96000 درام می باشد . مالیات بر درآمد اتباع خارجی برای درآمد حاصل از بیمه حمل و نقل 5 درصد و برای سایر درآمدها 1 درصد می باشد .

هم اتباع داخلی و هم خارجی در ارمنستان باید مالیات بر سود پرداخت کنند با این تفاوت که اتباع آن کشور مشمول پرداخت مالیات بر سود به دست آورده در خارج از کشور می شوند و اتباع خارجی فقط مالیات بر سود حاصل در ارمنستان را باید بپردازند. نرخ مالیات بر سود سالانه 20 درصد است .

مناطق تجارت آزاد و بنادر آزاد

ارمنستان کشوری محصور در خشکی است و مستقیماً به دریا راه ندارد. دولت آن کشور با ایجاد منطقه آزاد تجاری در فرودگاه بین المللی ایروان موافقت نموده و منطقه مذکور ایجاد شده است . منطقه تجارت آزاد دیگری نیز در گیومری دومین شهر بزرگ آن کشور پیشنهاد شده که هنوز درخصوص آن تصمیمی اتخاذ نشده است .

سفرهای تجاری به ارمنستان

رسوم تجاری

ارامنه مردم مهمان نوازی هستند . اتباع خارجی باید بدانند که پذیرایی مفصل از میهمانان و نوشیدن به افتخار آنان جزئی از تماس های تجاری و اجتماعی است . همچنین دادن هدایا و بردن برای بازدید از مکان های تاریخی بسیار رایج است . ارتباطات بین المللی قابل اعتماد گران و اغلب دشوار است به همین دلیل بسیاری از شرکت های ارمنستان فقط به مکاتباتی که برایشان ارزشمند است پاسخ می دهند .

به دلیل تفاوت های احتمالی در درک و تفسیر برخی از اصطلاحات تجاری ، تجار خارجی باید به این موضوع در ارتباطات، مذاکرات و عقد قراردادهای طرف های خود توجه کافی داشته باشند .

برای ورود به ارمنستان دریافتن روادید الزامی می باشد و در سفارتخانه های آن کشور در خارج و یا در فرودگاه ایروان امکان دریافت روادید وجود دارد .

زبان رسمی کشور ارمنی می باشد که در همه اسناد رسمی به کار می رود . اکثر مردم به زبان روسی نیز آشنایی دارند و زبان انگلیسی در بسیاری از مدارس و دانشگاه ها به عنوان زبان سوم تدریس می شود . پیدا کردن مترجم معمولاً چندان دشوار نیست . زمان محلی در ارمنستان با وقت تهران 30+ دقیقه فاصله دارد .

اتباع خارجی می توانند هنگام ورود به آن کشور اقلامی با ارزش تا 300 دلار با برخی از موارد استثنا همراه داشته باشند . 20 کیلو بار شخصی یا کالا به ارزش 100 دلار معاف از پرداخت حقوق گمرکی است . کسانی که برای اقامت دائمی وارد ارمنستان می شوند می توانند دارایی های شخصی خود را معاف از حقوق گمرکی وارد کشور کنند . وارد کردن ارز همراه مسافر تا ده هزار دلار مجاز است اما هنگام ورود باید اظهار شود.